

Medemblik en de industrialisatie na WO

II (1)

Van oudsher werd de structuur van de Nederlandse economie bepaald door landbouw, handel, scheepvaart en de koloniën. Allengs heeft ook industriële ontwikkeling plaatsgevonden en daarmee de formulering van specifieke wensen uit deze sector om die ontwikkeling kracht bij te zetten. Vóór WO II werd gepoogd de banken tot medefinanciering over te halen via oprichting van een Industriebank. Na de oorlog wordt de Herstelbank opgericht, maar komt al snel de focus te liggen op de interne financiering door bedrijven die, via investeringsaftrek dan wel vervroegde afschrijvingen, van fiscale prikkels worden voorzien.

Er worden wél een aantal zogeheten ontwikkelingsgebieden onderscheiden omdat het, als acuut aangeduide, vraagstuk van een structureel tekort aan werkgelegenheid door industrievestiging moet worden opgelost. Oostelijk West-Friesland wordt in 1952 als zo'n gebied aangewezen en Medemblik als een der zogeheten kerngemeenten. Daardoor kan financiële bijstand bij de aanleg en inrichting van industrieterreinen worden verkregen. Bovendien komt er in 1953 een Premiereregeling industrievestiging Kerngemeenten. De vier oorspronkelijke kerngemeenten (Hoorn, Enkhuizen, Medemblik en Grootebroek) gaan samenwerken in de Westfriesse Industrie commissie, die later is opgevolgd door het SOW.

Afb. 1: Burgemeester Letschert.

Medemblik heeft enorm geprofiteerd van de stimuleringsregeling voor Oostelijk West-Friesland. Daarbij had het in burgemeester Letschert een ondernemende voortrekker, die juist in de cruciale jaren 1955-1965 van enorm belang is geweest. Hij is burgemeester Peters opgevolgd in mei 1956. Bij de eerste vergadering van de raad in 1957 spreekt de jonge burgemeester een inspirerende rede uit. Het klimaat om resultaten te boeken is bijzonder ongunstig naar zijn mening: er is krapte op de kapitaalmarkt en de bestedingsbeperking bemoeilijkt het uitvoeren van kapitaalswerken.

Toch zal Medemblik, als kerngemeente, investeringen moeten doen. Het heeft daarbij een eigen verantwoordelijkheid en mag de beoordeling van de urgentie niet buiten de gemeente leggen. Op dat moment kan de gemeente echter alleen op autonome wijze haar belangen ten departemente aanbevelen. Wat betreft de industrialisatie wijst Letschert erop dat de gemeente in de eerste plaats sterke agrarische belangen heeft.

Het kan niet de intentie zijn die belangen op te offeren aan de industrialisatie. Wel zullen maatregelen getroffen moeten worden vanwege de zich wijzigende structuur van het gebied, namelijk het arbeidsoverschot in de tuinbouw. Hij wijst de raad op de stimulerende invloed die zij kan hebben op de bevolking. Er heerst zijns inziens een defaitistische stemming: 'Dit is niets voor Medemblik, dat kán in Medemblik toch niet'. Hij roept de raad en, over haar hoofd heen, de bevolking op om het élan op te brengen en de kansen die zich voordoen op te pakken. 'De plannen betreffende Lagendijk en Verduin liggen ter tafel of zijn bestekklaar; onderhandelingen zijn gaande met een instrumentenfabriek'. De raad neemt hierop het voorstel van B&W tot kredietverlening aan Lagendijk aan zonder hoofdelijke stemming.

Tot zover, heel in het kort, iets over de achtergronden van het project 'Medemblik en de Industrialisatie na WO II' waarover gepubliceerd zal worden op de website en in de Jaaruitgave van de Oudheidkundige Vereniging "Medemblik". Doel van dit project is om de industrialisatie van Medemblik na WO II in kaart te brengen middels vooral korte individuele bedrijfsgeschiedenissen. Het materiaal komt uit het Westfries Archief, boeken, kranten, interviews, internet etc.

Over een aantal bedrijven is al behoorlijk wat informatie verzameld, te weten: Drukkerij Idema; Verffabriek Kool; European Aerosols; Krakei; Chocoladefabriek Van Campen; Jachtwerf Jongert; Timmerfabriek Ruiters; Stalenmeubelenfabriek Reico; Meubelfabriek Verduin; Nederlandse Spellenfabriek (NSF).

Van andere weet ik al iets, maar ik zou nog meer willen weten van:

Verwiel's Handschoenenfabriek; Rhea Botenbouw; Wala Corsettenfabriek; Machinefabriek Hoekstra/Elhoek; Harry Bouwman Metaalbewerking; Lompensorteerderij Lagendijk; Jachtwerf Medemblik; Schrijfmachinefabriek Monroe; Stadtman/Pall Medistad; Conyplex/Contest; Heerdt Cementindustrie en Tegelfabriek; Mazcom metaaltechniek; MD-Techniek; Kat Emaille; Bakkerij Raat (de fabriek).

Dan zijn er bedrijven waarvan ik nog vrijwel niets weet:

Compri Aluminium; Grozo knakworsten; Europese Hardmetaalfabriek; Polyform Plastics; MPB Europe; Plastic Industrie Th. Klabbers; Sinus-Jevi Electric Heating; Polymarin; Snel Golfkarton/Spaanel; FishFlow Innovations; Polux; Swan Kunststof-fen; Plasticfabriek Dolf Moerkens; Marron Jachtbouw; Jachtbouw Vels; EE-Pol.

Teeling en Langereis noemen nog een aantal startende (industriële?) bedrijven, die het volgens hen niet gered hebben, en die ik nog niet ben tegen gekomen: een matrassenfabriek; Hilmanette; V.d. Mei; Geral; Pepermintfabriek van Dunselman. Ook noemen ze enkele bedrijven, die dan (nog) bestaan: Meander; Ten Wolde; Altech; Simal; Resicon.

Ik ben al bezig contacten te leggen met de bedrijven die nog bestaan. Het zou echter heel erg helpen als ik in contact zou kunnen komen met anderen die mij (aanvullende) informatie kunnen verschaffen over bovenstaande bedrijven.

Als dat zo is, aarzel niet en bel tel. 06-300 29 516 of mail: sjaak.pronk384@gmail.com. Alvast bedankt!

En om een indruk te krijgen waartoe dit kan leiden, worden hieronder de stukken over enkele bedrijven opgenomen. Ik begin met de oudste bedrijven en werk geleidelijk aan toe naar het heden. Gevolg hiervan is dat de nu nog in Medemblik actieve bedrijven pas in de volgende Jaaruitgave aan bod komen. Ten behoeve van de leesbaarheid is veelal afgezien van bronvermelding; deze zal opgenomen worden in een uitgebreid naslagwerk dat te zijner tijd op de website wordt geplaatst.

Drukkerij Idema

Afb.2: 1948, Idema, tijdens tentoonstelling (op de achtergrond een kalender met 1949).

Drukkerij Idema is, halverwege de 19e eeuw, gestart in het pand op de Nieuwstraat. Vervolgens is het bedrijf verhuisd naar het industrieterrein aan de Randweg.

Afb.3: ca. 1960, Idema, nieuw pand aan de Randweg.

Helaas heeft het geen stand kunnen houden in de concurrentieslag die na de crisis van 2008 is ontbrand en is het in 2013 beëindigd. Met name de concurrentie van Oost-Europese landen heeft klanten gekost, aldus de vroegere directeur Piet Koolmen. Idema had grote klanten uit de verfindustrie, kantoorboekhandel en grote warenhuizen als Hema en V&D. Ook sloten veel klanten of verhuisden uit Medemblik. De bedrijfsruimte staat nu te huur.

Verffabriek Kool

Aan de Oosterhaven stond de Verffabriek Kool. Deze fabriek was een voortzetting van de verffabriek Kroon & Co, die in 1917 was afgebrand. Johannes Kool, die de veerdienst op een aantal steden aan de Zuiderzee onderhield, neemt het initiatief tot een herstart en haalt lakstoker Piet van Leverink terug uit de Wormer. Van Leverink brengt de technische kennis in en wordt de vertegenwoordiger. Kool fungeert als financier. Het personeel werd hoofdzakelijk uit de familie gerekruteerd (Leverink was overigens getrouwd met een dochter van Kool). De verf is steeds geproduceerd in de fabriek aan de Oosterhaven. De verffabriek is begin negentiger jaren gestopt. Milieutechnische regelgeving zou een doorslaggevende rol hebben gespeeld.

European Aerosols

Op 5 oktober 1966 gaat de gemeenteraad akkoord met het voorstel van B&W om een perceel grond aan Aerosols te verkopen en tevens een hypothecaire lening ad f 30.000,- te verstrekken. In de fabriek zullen spuitbussen worden vervaardigd, die tot dusver uit Amerika werden ingevoerd. Er zullen in eerste instantie 10 medewerkers aan de gang gaan. De burgemeester had in een eerdere vergadering, waarbij optierecht werd verleend, desgevraagd gemeld dat er vergaande samenwerking bestond tussen het bestaande bedrijf in deze branche, gevestigd in de oude binnenstad, en het te vestigen Amerikaanse bedrijf. Met dat bestaande bedrijf moet hij hebben gedoeld op verffabriek Kool.

En inderdaad weten we dat Jaap van Leverink (zoon van eerder genoemde Piet) in samenwerking met Djurre Kool aan Overleek 10-12 een verfspuitbussenfabriek is begonnen onder de naam European Aerosols. De zoon van Jaap, Peter, vertelt dat zijn vader en oom van Illinois-Bronze uit Amerika concentraat kochten en in licentie voor Europa uitvulden in spuitbussen. Hij vertegenwoordigde het merk in heel Europa. Maar Jaap had ook in het verleden gewerkt bij het laboratorium van verffabriek Pieter Schoen (het latere Sigma Coatings) en daar geleerd verf te ontwikkelen. Hij ging na een tijdje zelf recepten maken en importeerde, in verband met soms moeizame levering uit Amerika, ook vele concentraten en grondstoffen uit verschillende Europese landen. Voor bijna alles werd een specifieke verf ontwikkeld, zelfs voor kunstbloemen.

Met fluorescerende verf kwam hij als een der eersten op de markt. Toen na enige tijd drijfgassen werden verboden, heeft Jaap de hele fabriek aangepast. De fabriek werd in 1991 verkocht aan Albert Schokker, chemicus uit Volendam. Jaap heeft toen nog enige tijd doorgewerkt om kennis en vaardigheden over te brengen. Schokker draaide, blijkens mededelingen van Piet Koomen, een zeer grote productie aan de Overleek. Hij wilde daarom een nieuwe fabriek bouwen op het terrein Unda Maris van René Snel. De besprekingen met de gemeente zouden echter erg moeilijk zijn verlopen, waarop Schokker het bedrijf aan het Zwitserse concern Motip heeft verkocht. Aerosols is uiteindelijk gestopt in Medemblik en opereert nu vanuit Wolvega als onderdeel van het Zwitserse concern.

Krakei

Ver voor de Tweede Wereldoorlog was er een smederij begonnen in het pand Nieuwstraat 65 door S. van der Zee. Onder andere de oude Kwikkelsebrug zou hier vervaardigd zijn. Zoon Henk volgde hem op, maar overleed tijdens de oorlog. Zijn achtergebleven vrouw Lien Gorter zette de smederij voort onder de naam Weduwe H. van der Zee. Zij nam daartoe de heer Keimpema, tot dan chef Onderhoud bij het Provinciaal Ziekenhuis, als bedrijfsleider in dienst. De financiën en de administratie werden verzorgd door haar broer Evert Gorter. Evert was jarenlang kapitein op de grote vaart geweest. Meest op vrachtschepen van de KPM, een scheepvaartmaatschappij die een pakketvaart in de Indische archipel onderhield, maar zijn laatste vaart was op het passagiersschip s.s. Pahud. Hij was al met pensioen toen zijn vrouw in 1947 overleed (op de dag van het huwelijk van hun dochter met Jan Kühr, zie verder bij Reico). Evert is vervolgens ingetrokken bij zijn zus Lien in Medemblik.

In de Wieringermeer woonde de jonge zoon van de uit Gelderland afkomstige akkerbouwer Kraaijvanger, genaamd Gerard. Met vier broers en een creatief technisch inzicht, zag hij meer toekomst voor zichzelf in de werktuigbouw dan in het boerenbedrijf. Dat vervelende aardappelen rooien bijvoorbeeld moest heel anders en veel beter kunnen. Nu reden er al Amerikaanse rooimachines rond in de Wieringermeer, die als werpradrooiers bekend stonden. Maar zij veroorzaakten veel beschadigingen.

Gerard maakte met triplex en nietjes een prototype en stapte op weduwe Van der Zee af, of eigenlijk op haar broer Evert Gorter. Evert werd de man met visie en geld op de achtergrond. Het prototype van Gerard kon nu tot een echt werkend systeem worden ontwikkeld op basis van een kettingsysteem. In de smederij op de Nieuwstraat werden vervolgens vanaf 1947 de eerste machines gemaakt, met de voor de hand liggende naam Krakei (Kraaijvanger-Keimpema); de eindmontage vond buiten plaats!

Afb.4: 1967, Vooreiland 22, landbouwmachine-fabriek Krakei.

Al snel zocht de Machinefabriek Wed. H. van der Zee, zoals het bedrijf was gaan heten, ruimte voor uitbreiding. In 1948 werd daartoe het pand Vooreiland 22 gekocht. Voorheen was hier een wasserij gevestigd en nóg eerder een bedrijf dat ansjovis pekkelde. In de jaren 1962-63 was uitbreiding nodig aan het Vooreiland en werd een nieuwe hal gebouwd (door onder meer Wim Bakker en Ton Pronk). Er werden nieuwe producten vervaardigd: rooiers van wortelen, witlof en bollen, maar ook uienstaartmachines, pootlorries en ruitendragers. Na enige tijd ging men zich echter beperken tot aardappel- en bollenrooimachines. De productie van uienstaartmachines ging over op het bedrijf van Ben Hoekstra.

In de jaren zestig kwam Keimpema te overlijden. Mevrouw Van der Zee nam wel wat taken van hem over, maar geleidelijk aan werd de rol van de zoons Muus Kraaijvanger (ontwikkeling en bedrijfsleiding) en Evert van der Zee (inkoop, financiën en vertegenwoordiging op beurzen) meer prominent. Beiden hadden de L.T.S. gevolgd in Grootebroek en Muus had daarnaast het Middenstandsdiploma gehaald via de avondschool van mevrouw Rådecker. Voor de verkoop werd het Landbouwmechanisatiebedrijf Groenewegen ingeschakeld, dat gevestigd was op Rozenburg in de Europoort (bestaat niet meer).

Die verkoop nam een grote vlucht en vooral in Groot-Brittannië (GB) werden veel machines verkocht. Het personeelsbestand dat gemiddeld genomen door de jaren heen uit 10 tot 12 man heeft bestaan, liep op tot 16 à 17 man. Probleem was dat de rooiers niet goed afgestemd waren op de stenige grond in GB en er was ook geen servicepunt. Dit was een kritieke fase voor het bedrijf. Maar de problemen konden worden opgelost.

Intussen waren de mogelijkheden op het Vooreiland uitgeput en kon de bedrijfsruimte worden uitgebreid door aankoop van enkele voormalige hallen van botenbedrijf Conyplex (zie onder) aan de Randweg. De gemeente Medemblik kocht de bedrijfsruimte en de grond op het Vooreiland. Hier zijn in de jaren tachtig de woningen aan het Zoutziedersef neergezet, terwijl Vooreiland 22 prachtig gerenoveerd is in opdracht van de Vereniging Hendrick de Keyser. In oktober 1984 vond de verhuizing naar de Randweg 1a plaats en in dezelfde periode werden Muus en Evert benoemd tot directeur.

In de beginfase had een zekere wildgroei plaatsgevonden aan fabrikanten van rooimachines, maar zij legden het vaak af tijdens demonstraties waarin diverse machines werden getest op 'blauw' en 'beschadigd'. Sterk punt was dat de machines ook onder moeilijke omstandigheden bleven draaien. Uit de Engelse folder: The design of the main web enables the harvester to work in wet conditions where other machines block up. In 1985 leverde Machinefabriek Van der Zee aan maar liefst negen landen. Uiteindelijk was in Nederland maar één concurrent overgebleven (Amac dat niet meer bestaat).

Afb.5: Krakei v.d. Zee B.V.

Een belangrijke concurrent uit Duitsland was de firma Grimme uit Damme (deelstaat Nedersaksen; momenteel 16.500 inwoners).

Ook dit bedrijf is afkomstig uit een smederij, die is begonnen halverwege de 19e eeuw. Het heeft nu 2.200 medewerkers en produceert in meerdere landen met als hoofdvestiging nog steeds Damme. Krakei heeft heel lang de technologische wedloop met Grimme weten vol te houden door steeds weer nieuwe aanpassingen door te voeren aan steeds grotere machines.

Ter illustratie: op een verbetering van het ketting-systeem heeft Gerard Kraaijvanger nog eens geprobeerd octrooi aan te vragen. Helaas bleek dat er uiteindelijk in een Engelse kolenmijn ook al zoiets werd toegepast! Het heeft veel geld gekost en Gerard concludeerde: 'Dat nooit weer!!'.

Afb.6: Machines Krakei.

Ingaan op specifieke wensen van klanten was ook een sterk punt en dat allemaal zonder gebruik te maken van investeringspremies, zoals enkele hieronder beschreven bedrijven konden innen. In het seriewerk werd de Krakei echter overvleugeld door bedrijven als Grimme. Het maatwerk kreeg de overhand en het was zwaar om met zo'n kleine club 'opnieuw het wiel uit te vinden'.

Toen Evert van der Zee eind jaren negentig ernstig ziek werd en uiteindelijk overleed, kreeg Muus Kraaijvanger ook nog eens diens taken erbij. Hij ging zich in die periode afvragen hoe het verder moest, nu zich geen opvolger had aangediend. In overleg met broer Jan en weduwe Van der Zee werd besloten op zoek te gaan naar overnamekandidaten. Dat is uiteindelijk niet gelukt en daarop werd besloten om het bedrijf te beëindigen. Grond en hallen werden verkocht aan Bouwspecialiteiten Schagen (fabriek in polyester; bestaat niet meer) en het personeel kreeg een goede afvloeiingsregeling. De service voor de aardappelrooiers kon worden overgedaan aan Vlaming uit Zwaagdijk en Koops uit Middenmeer. In productie bleven alleen de aardappelselectiemachines, ook bij die twee bedrijven. Samenvattend formuleert Muus het als volgt: 'We zijn eigenlijk nooit voorbij het stadium van veredelde smederij geraakt'. Daarmee doet hij het bedrijf toch tekort, zou ik zeggen. Het is immers echt een stuk Medemblikker industrie om trots op te zijn, maar dat helaas geschiedenis is geworden.

Verwiel's Handschoenenfabriek

Op 14 februari 1955 vestigt zich Verwiel's Handschoenenfabriek in Medemblik. Dit is een nevenvestiging van het bedrijf in Waalwijk dat paardentuig en damestassen vervaardigde. Toen per abuis een partij handschoenenleer arriveerde, is op initiatief van een medewerker, die dit vroeger had gedaan, begonnen met de handschoenenfabricage.

We moeten bedenken dat de grondstoffen nog schaars waren en werden gedistribueerd, dus dit was een kans die men wilde pakken. Het werd zo'n groot succes dat, wegens personeelsschaarste, de productie eerst in Grave werd gevestigd en om dezelfde reden vervolgens werd verplaatst naar Medemblik.

Met de fabriek mee kwam Henk van Gils, zeer bekend vanwege zijn activiteiten voor de voetbalclub RK DVO. Eén der jonge heren van Verwiel is bovendien nog getrouwd met 'buurvrouw' Jopie Poggeman, van de naastgelegen modezaak Hermes. Voordat ze trouwde met Henk Moerkens, over wie later meer, werkte er ook onder andere Betsie Poland met enkele andere dames. Ze verdiende er weinig, aldus Henk. Begin jaren zestig van de 20e eeuw was Verwiel overigens één van de grootste handschoenspecialisten van West-Europa. Na verloop van tijd ontstond dusdanige concurrentie uit lagelonenlanden, gevoegd bij ontwikkelingen in de mode, dat de afzetgebieden verloren gingen en men rond 1980 stopte met de handschoenenproductie.

Corsettenfabriek Wala

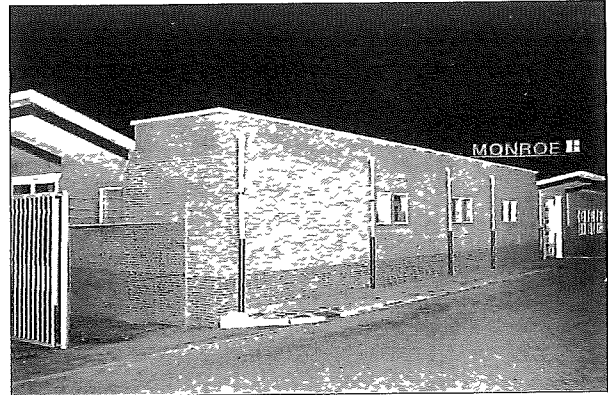
Vervolgens vestigt zich op 10 oktober 1955 Corsettenfabriek Wala. Eén van de eerste medewerksters moet Bets Kuipers-De Haan zijn geweest. Eigenlijk moest je 15 jaar zijn om te worden aangenomen, maar ze mocht toch bij Wala beginnen. Ze moest daarvoor wel dagelijks de fietstocht van Wervershoof naar de fabriek aan de Burgemeester Schoutsenstraat in Medemblik maken. Het was soms krap om de prikklok te halen en soms fietste ze over de voetbrug bij Het Steg. Dat leverde een keer een boete op, te betalen van haar salaris van f14,- per week. Het werk werd gedaan met naaimachines die twee naalden bevatten. Daarmee moest band worden bevestigd aan corsetten en bh's. 'Iemand ging naast je zitten om te kijken hoe vlug je kon', vertelt ze. Ik haalde 60 bh's in 1 uur. Na een paar jaar heeft ze de betrekking bij Wala opgezegd omdat ze in Wervershoof kon gaan werken bij een fabriek van regenjassen. Bij Wala hebben onder meer ook gewerkt Gré Zwiers-Paardekooper en Jannie Visser-Tjong.

Chocoladefabriek Van Campen

In februari 1957 start het overleg tussen de gemeente Medemblik en de firma Gebr. van Campen c.v. De gebroeders zijn van plan hun, in 1950 begonnen, fabriek van chocolade- en suikerwerken van Alkmaar naar Medemblik te verplaatsen. Aan de gemeente wordt gevraagd om een krediet van 80% van de stichtingskosten, die f399.324,- zullen bedragen. Het bedrijf zal, in een nieuw te bouwen fabriekshal, worden gevestigd aan de Oude Haven en starten met 35 vaste medewerkers, voornamelijk mannen.

Tijdens de raadsvergadering roept dit de vraag op waarom er zo weinig plaats is voor vrouwen.

Naderhand bleken de stichtingskosten f 450.840,- te bedragen, de raad keurde de oorspronkelijke en de verhoogde aanvraag tot kredietverlening van 80% goed. De gemeente verkreeg de leningen via de Nederlandse Credietbank. Onder de medewerkers bevonden zich overigens uiteindelijk toch veel dames.

Afb 7 Oude Haven, Monroehal, voorheen chocoladefabriek Van Campen en Van Houten

Echter reeds in 1960 ging deze onderneming failliet. In de raadsvergadering van 27 september komt dat faillissement aan de orde. De gemeente blijkt een tekort te hebben over 1958 en daar komt dit nog bij. Gepoogd zal worden om het bedrijf voort te zetten onder de voorwaarde dat de gemeente geen groter nadeel lijdt. Uit de stukken voor de raadsvergadering van 14 november blijkt dat de gemeente de hypothecaire vordering op van Campen voor f360.000,- heeft kunnen overdragen aan de N.V. Van Houten.

Voor de gemeente resteerde een nadeel van niet ontvangen rente voor een bedrag van f49.660,-. Van Houten heeft ook de optie overgenomen op het aangrenzende terrein. Ook aan de herstart door Van Houten kwam helaas snel een einde doordat deze zich al vrij snel weer in Weesp terugtrok. Het gebouw bleek van matige kwaliteit en bleef lang leeg staan om uiteindelijk te worden gesloopt.

Firma Verduin

In november 1956 vraagt de gemeente aan de Economische Technologische Dienst (ETD) informatie over de Firma Verduin, een fabriek voor kinderledikanten, commodes en opbergkasten. Cor en Gerard Verduin willen hun fabriek verplaatsen van Uitgeest, waar ze sinds 6 jaar produceren, naar Medemblik. Reden is schaarste en herhaaldelijk verloop van personeel en onvoldoende bedrijfsruimte. De zoon van Cor, Henk, vertelt (uit de overlevering) dat burgemeester Letschert zelf bij hen in Uitgeest aan huis kwam in zijn regenjas en met een aktetasje onder de arm om industrie te werven voor Medemblik.

Het bedrijf is echter niet in staat om, naast de uitbreiding van het machinepark, ook een fabrieksgebouw neer te zetten. De gemeente zal dit laten doen, aan de Kanaalstraat, en met de firma een huurkoopovereenkomst sluiten.

Het gaat om een bedrag van bijna f85 000,- met een garantstelling van f15 000,- door Verduin. In eerste instantie zullen 13 mannelijke personen tewerk worden gesteld, naar verwachting uitlopend tot 20, waarvan 15 uit de arbeidsreserve. Inclusief de grondkosten wordt van de provincie goedkeuring verkregen voor een bedrag van f93 155,-. Van het Ministerie van Economische Zaken (EZ) wordt een investeringspremie verkregen.

In 1957 start de productie, eerst op basis van triplex en later van boord. Men werkt met zaag- en schuurmachines, ook stond er een bank waarmee dikke planken afgeschaafd werden. Het boord werd met persen gelijmd. Gerard had de werkplaats onder zijn hoede en Cor het schilderwerk. Onder meer werkte er een stel jongens van Wiebering. Het bedrijf behoorde met van Campen en Lagendijk tot de pioniers die van buiten werden aangetrokken. Zij liepen dus ook tegen de startproblemen aan van het zich industrialiserende stadje. Zo was er het vervoersprobleem, te weten de slechte verbinding met de Rijksweg 'Achter Aartswoud liep slechts een paardenpad', aldus Henk Verduin. Vervoer per trein leidde tot problemen van, door ruwe overslag beschadigde, producten die retour kwamen. Het personeel wilde best goed werken, maar moest eerst worden opgeleid. Bovendien was er de neiging om in de zomer te switchen naar de tuinbouw, waar dan meer kon worden verdiend. Ook de bouw trok om die reden, vooral toen Heerhugowaard tot ontwikkeling kwam.

Uiteindelijk werden deze problemen overwonnen. Er kwam een goede verbindingsweg en het bedrijf schafte een eigen vrachtauto aan, ook zorgde de overloop uit de tuinbouwsector voor structureel voldoende personeel. In de toptijd hebben er zo'n 30 personeelsleden gewerkt. In 1963 verliet Gerard het bedrijf en werd Cor enig eigenaar. In de jaren die volgden doemden echter ernstige problemen op. Er kwam concurrentie uit het Oostblok, waar de lonen lager waren dan in Nederland dat bovendien een prijsstap had ingevoerd. Daarbij daalde de vraag naar ledikantjes met het opkomen van de gezinsplanning. Productinnovatie had uitkomst kunnen bieden, maar bleef achterwege, mede doordat de potentiële opvolgers nog te jong waren. In 1966-67 ging het bedrijf voor het eerst failliet. Via regelingen met schuldeisers kon nog een doorstart worden gemaakt, totdat het doek in 1972-73 definitief viel. De huurkoopconstructie zou hierbij nadelig hebben uitgekapt, aldus Henk Verduin.

Jachtwerf Jongert

Dit bedrijf is in 1953 opgericht in Opperdoes.

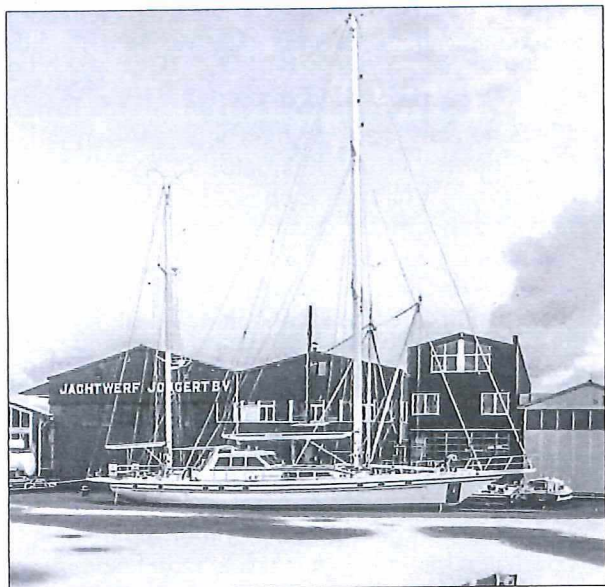
Oprichter Jan Jongert was in 1922 geboren in Enkhuizen. Na de lagere school had hij wat baantjes en volgde een avondopleiding technisch tekenen in Enkhuizen. Werkzaamheden bij Scheepswerf Vooruit in Enkhuizen en de BMW-fabrieken in Duitsland als dwangarbeider in WO II volgden. Na de oorlog werkte hij eerst in Amsterdam en kon eigen gereedschap kopen met de opbrengst van prijzen, die hij met schaatswedstrijden op de korte baan won.

Terug in West-Friesland werd hij na diverse banen 'storingsmonteur' voor de machines die een landbouwcoöperatie in Grootebroek had verkocht. Op een keer moest hij naar Opperdoes voor het repareren van een sorteermachine. Hij kon gebruik maken van de lasapparatuur van de plaatselijke smid, Krul geheten. Die was ernstig ziek en vervolgens kwam Jongert in de gelegenheid de werkplaats te kopen. De eerste serieuze opdrachten betroffen tuindersvletten. Daarna kwamen bestellingen voor motorkruisers, onder meer van een Amsterdamse scheepsmotorenverkoper. Vervolgens kwamen er bestellingen voor parlevinkers (de 'Paul'-schepen), onder meer uit Rotterdam. Waar aanvankelijk Jan's vrouw Hilda geregeld meehielp, met name bij het knippen van platen, kwam daar later incidentele hulp van Opperdoezers bij. Uiteindelijk bleek vast personeel nodig. In 1958 kwam Harm Letema in dienst, dat was na de jaren dat hij met Gerrie Hofman op de walvisvaarder Willem Barentsz had gevaren. Een jaar later kwam Co Rood.

Intussen was het werfje te klein geworden voor het formaat van de te bouwen schepen. Verhuizing naar Medemblik was aantrekkelijk vanwege haar bestemming als kerngemeente voor de industrialisatie. Vanaf maart 1959 vinden de besprekingen plaats over verplaatsing van de productie naar Medemblik. Burgemeester Letschert steunde de overgang waar hij kon, aldus de Jubileumuitgave bij het 35-jarig bestaan. Op 29 maart 1960 komt een voorstel van B&W aan de orde over de verplaatsing van Jongert naar Medemblik. Met de veiling MEO en met firma Lagendijk zijn regelingen getroffen waardoor er grond voor Jongert aan het Overlekerkanaal beschikbaar komt. Jongert komt in aanmerking voor de premiereregeling van het Rijk en B&W stelt, wat betreft grond en gebouwen, een huurkoopregeling voor die vergelijkbaar is met die voor Verduin. Het bedrijf zal ca. 18 man personeel tellen. De raad gaat zonder hoofdelijke stemming akkoord.

Bovengenoemde Co Rood kwam over van de grote scheepswerf van Verschure uit Amsterdam. Na hem werd Jan Kistemaker aangetrokken. Die had eerst op de werf van Verolme en daarna bij Scheepswerf Amels in Makkum gewerkt. Met de toezegging van een huis in Medemblik wist Jongert hem over te halen naar zijn werf te komen. Vervolgens kwamen erbij Fred Keet, Doede Kok en Henk Moerkens. Henk was na de lagere school bij smid Harm van de Wetering aan de slag gegaan. Dat kwam zo.

Zijn moeder had een kachelpijp nodig en wilde deze bij Harm bestellen. Het zou echter wel een tijdje duren, want die had het erg druk en werkte alleen. Moeder stelde voor om Henk als knecht aan te nemen. Hetgeen geschiedde, waarna hij in de avonden het diploma B-metaal behaalde.

Afb.8: Ca. 1990, Medemblik, jachtwerf Jongert.

Na enige tijd is Henk vervolgens als gasfitter bij de gasfabriek aan de slag gegaan, chef was Siem de Hart. Hij legde leidingen aan en fungeerde ook als lantaarnopsteker: de laatste in Medemblik! De lonen bij de gasfabriek waren echter niet hoog, Henk verdiende er f30,- per week. Bij Verschure in Amsterdam kon je veel meer verdienen, f85,- voor een goede lasser als Henk. Net als Co Rood en vele anderen ging hij dus pendelen. Eerst met vijf man in de auto, later met de bus. Na een jaar of drie kwam Jan Jongert langs. Henk wilde wel overstappen, want het was dichterbij. Maar het loon! Hij liet zijn juist ontvangen loonzakje zien: f100,- inmiddels! Nou dat kon Henk ook krijgen als hij er wat meer uren voor wilde maken. En zo is het gekomen.

Hij heeft ook meegewerkt aan de fabriekshal in Medemblik, die met eigen personeel werd gebouwd. Eén van de eerste opdrachten daar was voor Kuiper uit Enkhuizen. Een turfschuit moest omgebouwd worden tot olietanker. Er werd nog een laatste tuindersschuit gebouwd voor Jan Schouten (van Bertus). Met zeiljachten begon Jongert, toen een boot in Uitgeest niet was afgemaakt en hij de opdracht overnam. Vervolgens kwam er een hele serie jachten van het type 'Trewes'. Daarna kwamen de motorjachten. Er moesten natuurlijk heel wat technische problemen worden opgelost. Het bleek, dat Co en Henk heel wat geleerd hadden op de werf van Verschure en die kennis brachten ze in. Zo kwam Henk met de suggestie een 'stopper' aan te brengen om overstromende motorolie terug te leiden. Na enige uitleg, zei Jan Jongert: 'Zet er maar zo'n stopper tussen'.

Kenmerkend voor Jongert was: 'De klant is koning', aldus Henk en dat bracht praktisch altijd maatwerk met zich mee. In zijn herinnering is het personeelsbestand geleidelijk gegroeid, niet met plotselinge forse stappen. Vaak ging het 'via-via', dan wist iemand wel een goeie timmerman of lasser. Ieder jaar ging Henk mee naar de tentoonstellingen in Düsseldorf en Monaco om de stand te helpen opbouwen. De boten werden er varend heengebracht.

Henk stopte bij Jongert toen hij 63 was en het bedrijf werd verplaatst naar de Oude Zeug. Tot zover de herinneringen van Henk Moerkens. Het voert te ver om de ontwikkeling van de diverse typen jachten hier te bespreken. Het Jubileumboek is hiertoe zeer informatief. Ik noem er slechts twee: de door het KNWV bekroonde motorjacht-type 'Zwalker' en de 'Jongert'-lijn. Die eigen lijn kwam van de hand van tekenaar Peter Sijm.

Zoals gezegd, groeide het personeelsbestand aanzienlijk, tot zelfs 200 op het hoogtepunt. En wederom speelde de gemeente een belangrijke rol. In de raadsvergadering van 17 november 1966 komt aan de orde, dat het perceel industrieterrein met hal, dat in maart 1963 aan Jongert in huurkoop is gegeven, inmiddels te klein is geworden. Het bedrijf heeft de gemeente om medewerking gevraagd bij de vergroting van de bedrijfsruimte. De raad gaat akkoord met het voorstel van B&W om de hal van Jongert door de gemeente te laten uitbreiden en in huurkoop te geven.

Er komen ook andere ingrijpende veranderingen. In de tweede helft van de jaren zeventig treedt Jan sr. terug uit de dagelijkse leiding en draagt die over aan de zonen Kees (algemene zaken) en Jan jr. (productie). Kees is verder nog bekend geworden vanwege de oprichting van zijn Stoommachinemuseum in het stationnetje van Medemblik in juni 1974. Hij had ook nog, vanaf zijn jeugd, een andere passie namelijk het maken van vuurwerk. Hij kocht de benodigdheden bij apotheek Serno in het Bagijnhof en vroeg aan achterbuurman Kühr in welke verhouding hij die moest mengen. Lont maakte hij door koord in een bad van salpeterzuur en kruit te drenken en te laten drogen. Zo ontstonden rotjes en vervolgens siervuurwerk! Het oude duivenhok van vader Jan diende als laboratorium. Kees had hiermee een dermate goede naam opgebouwd dat hij jarenlang, op verzoek van de gemeente, het vuurwerk na afloop van de Harddraverij heeft verzorgd.

Midden jaren negentig komt de algemene leiding in handen van Jan jr. die zijn broer Kees uitkoopt. Jan jr. kwam als 19-jarige in het bedrijf werken. Na de LTS wilde hij eigenlijk een tijdje vrachtwagenchauffeur worden, met het oog op ritten naar het buitenland. Dat zag senior niet zitten, Jan kon ook wel naar Spanje voor reparatie van een Jongert-jacht. Drie jaar lang heeft Jan toen in zijn eentje de service gedaan.

Daarna is hij twee jaar bezig geweest met het inbouwen van machinekamers e.d. in de jachten. De eigen lijn was toen al gestart. Hij was dus vijf jaar op de werf werkzaam, toen zijn vader van de één op de andere dag besloot zich terug te trekken en de leiding over te dragen aan zonen Jan en Kees. 'Vader wist dat we moeilijk met elkaar overweg konden, maar vertrouwde erop dat het toch wel zou gaan', aldus Jan.

Het leidt ertoe dat de bank een commissaris wil toevoegen, wat Jan niet wilde omdat die zich weer met de klantencontacten wilde bezig houden. Jan kwam met een financier, die de bank niet wilde. De bank kwam met een financier, die Jan niet wilde omdat hij een heel andere cultuur met zich meebracht die niet paste bij het soort klanten dat Jongert-schepen kocht.

Afb.9: 1966, jachtwerf Jongert, fa. Lagendijk aan de Industrieweg.

En er werd ook flink verkocht, ook al werd er in de jaren 1992-93 afscheid genomen van de Duitse vertegenwoordiger Herbert Dahm. Deze had weliswaar veel schepen voor Jongert verkocht, maar wilde de provisie te fors verhoogd zien. Een ander markant punt deed zich voor in 1995, toen onenigheid over bemoeienis op andermans terrein er uiteindelijk toe leidde dat Kees zich terugtrok. De zaken bleven intussen zeer voorspoedig gaan en om de trend naar grotere boten te kunnen volgen, was verhuizing wederom nodig. Met name de te kleine sluis bij het Keern was een bottleneck. De oplossing werd gezocht in nieuwbouw op een nieuwe locatie: de Oude Zeug in de Wieringermeer, kosten €25.000.000,-.

Echter .... er ontstonden problemen met de bank. Hoewel de nieuwe jachtwerf in de periode 2002-2003 in gebruik werd genomen, was deze nog niet af. Een aantal ruimtes moest nog worden ingebouwd en met containers werden tijdelijke voorzieningen aangebracht. Jan zegt hierover: 'We zaten echt niet veel boven het budget, maar de bank gaf te kennen het vertrouwen in mij kwijt te zijn'.

Intussen waren er ook ernstige conflicten ontstaan binnen de directie, wat ertoe leidde dat twee directeuren het bedrijf verlieten. Het eind van het liedje was dat Jan gedwongen werd de leiding over te dragen aan een door de bank naar voren geschoven persoon. Uiteindelijk trekt de bank de stekker eruit en gaat scheepsbouwer Jongert, met zijn prachtige producten, in 2009 failliet. Een zware slag ook voor de werkgelegenheid in Medemblik, aangezien de werf op dat moment 150 medewerkers in vaste dienst had.

De jachtwerf is nog wel overgenomen door de Veka Group uit Werkendam, maar per 30 juni 2015 gingen de deuren van de werf dicht. Jan is in de tussentijd (2014) nog met een financier bezig geweest met een poging tot overname van zijn vroegere bedrijf. Maar marktonderzoek zou uitgewezen hebben dat het imago van de naam Jongert te zeer was beschadigd om een herstart te overwegen. Wat niet wegneemt dat Jan, volgens eigen zeggen, naar kansen is blijven zoeken.

Ik heb bovenstaande tekst voorgelegd aan een oud-directeur en aan de bank. De oud-directeur heeft te kennen gegeven niet te willen reageren wegens gemaakte afspraken en om betrokkenen geen verdriet te bezorgen. De bank wilde eveneens niet reageren.

Wel vond ik op internet een bericht in Maritiemnieuws.nl 'Jachtwerf Jongert kampte met diverse problemen', stelt een woordvoerder namens het consortium (Veka, SP) dat de werf heeft overgenomen. 'De organisatie had 150 vaste medewerkers op de loonlijst. Tezamen met de hoge investeringen in de modernste jachtwerf van Europa, want dat is Jongert zonder enige twijfel, legde dat een zware financiële druk op het bedrijf. Omdat Jongert vanaf eind jaren negentig op financieel gebied geen goede naam had, waren zakenrelaties huiverig voor samenwerking terwijl ook potentiële klanten afhaakten. Alles bij elkaar hebben die zaken tot het faillissement geleid.'

Ook vond ik een bericht in Watersportmanak.nl van 26-05-2009 'De bekende werf uit Medemblik kon de torenhoge schuldenlast niet meer opbrengen en na een uitstel van betaling is de werf nu definitief gezonken en is ontslag aangevraagd voor de 140 werknemers. Volgens curator Cerutti is de oorzaak te wijten aan te weinig winstgevendende opdrachten en de economische situatie van dit moment. Jachtwerf Jongert was werkzaam in een uiterst luxueus segment van de watersport. Futuristische zeiljachten werden gebouwd voor de allernieuwste watersporters onder ons.'

Twee jaar geleden werd het bedrijf overgenomen door investeringsmaatschappij Value Exchange Partners uit Amsterdam en werd directeur Jongert vervangen. Het bedrijf wilde omschakelen naar het ontwerpen en bouwen van motorjachten. Daarvoor was veel kapitaal nodig hetgeen de banken weigerden te verstrekken vanwege de slechte winstgevendheid van de afgelopen jaren. Het snelle faillissement zou volgens Business Magazine Quote er op duiden dat de werf een doorstart gegund wordt. Jachtwerf Jongert is nummer zoveel uit de rij van watersportbedrijven die noodgedwongen moeten stoppen met activiteiten.'

Maar het verhaal heeft weer een hele andere wending genomen. In het NHD van 22 september 2015 staat het volgende bericht te lezen 'Acico Yachts heeft het terrein aan de rand van de Wieringermeer van bijna 40.000 vierkante meter, met een kade van 190 meter en scheepsbouwloodsen, werkplaatsen, kantoor- en showroomruimte van Veka gekocht. "Als Acico Yachts zijn wij nu vijf jaar in Enkhuizen bezig. Het duurt nog zeker tien tot vijftien jaar voordat wij als Acico in deze branche echt naam hebben gemaakt", vertelt Bolinger. "Door nu het terrein, de loodsen en de naam Jongert te kopen, gaat dit sneller

Wij geloven dat ons bedrijf een boost gaat krijgen. We merken het al aan de eerste reacties van klanten." "Jongert had in 2009 nog 140 man op de loonlijst staan. Bij Jongert waren tot juli dit jaar nog twaalf mensen werkzaam. Een deel van hen nemen wij over", zegt Bolinger. "Van onze eigen 52 werknemers hebben er ruim twintig bij Jongert gewerkt."

Acico gaat voor de buitenwacht als Jongert verder. De directie verwacht dat dit op termijn extra orders en banen gaat opleveren. "We zijn nu met enkele grote projecten bezig. Als eentje daarvan doorgaat, dan zal dit al extra werk opleveren."

Directeur Christian Bolinger van Acico Yachts in Enkhuizen weet het zeker: de overname van jachtwerf Jongert in de Oude Zeug zal goed uitpakken voor zijn bedrijf. "Wij krijgen nu ineens een grote groep klanten. Daar verwachten wij wel iets mee te doen", zegt Bolinger. "Jongert heeft ruim driehonderd grote jachten gebouwd en verkocht. Er zijn veel mensen die voor hun onderhoud of nieuw jacht hebben gewacht wat er met Jongert zou gebeuren."

Die duidelijkheid is er nu. Acico gaat als jachtbouwer in haven de Oude Zeug verder onder de naam Jongert. "De naam Acico komt meer op de achtergrond, maar blijft wel bestaan. Wij zien de overname van Jongert als een grote kans. Belangrijk is wel, dat de ziel van Jongert weer terugkeert in het bedrijf. Dat is aan onze medewerkers waarvan er in het verleden al meerderen voor Jongert hebben gewerkt. Voor de verkoop komt Herbert Dahm helpen. Hij heeft in het verleden voor Jongert maar liefst 245 jachten verkocht. Hij heeft heel veel contacten."

Timmerfabriek Koorn en De Jong/Ruiter

Op 28 november 1960 neemt de gemeenteraad het voorstel van B&W aan om aan de heer H. Koorn het resterende perceel industrieterrein aan de Industrieweg in plan-West te verkopen. Hij wil op de grond een timmerfabriek annex woning bouwen. Vervolgens gaat de raad akkoord met hypotheekverstrekking ten bedrage van f80.000,- en met het verlenen van een optie op een deel van industrieterrein Zuid-A.

Koorn blijkt later een partnerschap te zijn aangegaan met De Jong en die samenwerking duurde tot zijn overlijden eind jaren zeventig. Ik ben daar, al googelend op de naam Koorn, achter gekomen via een heel bijzondere bron, namelijk de website van de Belgische duivensportvereniging 'De Duif'. Daarin staat een In Memoriam van Floris Ruiter onder de titel. 'Een verborgen schat uit Medemblik: de nalatenschap van wijlen Floris Ruiter'. '1 november 2008 overleed Floris Ruiter op 73-jarige leeftijd. Hij was, zo blijkt als we een beetje in zijn verleden duiken, een gedreven man. Eerst en vooral als timmerman waar hij zich van knecht opwerkte tot voorman en later zelfs het bedrijf, waar hij werkte, overnam.

Ook met de duiven had hij hoge ambities. Samen met zijn zoon speelden ze in de jaren tachtig erg hard en werden 3 keer generaal kampioen van de O C C (600 leden) in kring 2 van de toenmalige afdeling A'. Om datzelfde niveau na zijn pensionering weer te bereiken, werd de afgelopen jaren bij de beste dagfondspelers, die er op dit moment in Nederland te vinden zijn, zwaar geïnvesteerd.

Een stukje geschiedenis. In 1962 trad Floris Ruiter als 'jongmaatje' in dienst bij timmerbedrijf Koorn & De Jong en raakte vertrouwd met alle aspecten van het vak. In die tijd moest je als aankomend timmerman niet te beroerd zijn om bij het begin te beginnen met vegen, opruimen, schilderen, dompelen en dat soort werkzaamheden. Eind jaren zeventig kwam de heer Koorn om het leven na een noodlottig ongeval. De heer De Jong besloot zich uit het bedrijf terug te trekken om als zelfstandig aannemer verder te gaan.

Jongmaatje Floris Ruiter, inmiddels opgeklommen tot chef werkplaats, nam het bedrijf over en de onderneming specialiseerde zich in het vervaardigen van kozijnen, ramen, deuren en incidenteel ook trappen. En de timmerfabriek ontwikkelde door onder leiding van Floris Ruiter, waarbij werd ingezet op modernisering met de meest geavanceerde houtbewerkingsmachines. Zijn zoon Dick Ruiter trad in 1982 bij zijn vader in dienst, werd in 1992 medevennoot en nam later het bedrijf van zijn vader over. Vlammen als vanouds. Floris Ruiter wilde na zijn pensionering, nu er echt tijd voor de duiven was, weer vlammen als in zijn beste dagen. Dat wilde hij doen met het beste materiaal dat voor geld te koop was. Hij investeerde zwaar bij de allerbeste liefhebbers op de dagvluchten. Het artikel gaat nog even verder over de duiven, die aan het eind worden opgesomd en aangeprezen als schitterende koopkans op de komende veiling!

Verder zoekend ben ik in contact gekomen met Dick Ruiter, die bereid was om informatie te verschaffen over het bedrijf dat inmiddels in 2013 failliet was gegaan. Dick begint met het bericht te corrigeren dat zijn vader als 'jongmaatje' in dienst was getreden bij Koorn en De Jong. Hij was al bedrijfsleider bij timmerfabriek Schouten uit Oosterblokker. Koorn heeft Floris gevraagd om bij hem bedrijfsleider te worden. Na het overlijden van Koorn nam Floris de timmerfabriek over, De Jong is waarschijnlijk met de bouwpoet verder gegaan. Dick ging als 18-jarige in 1983 werken in het bedrijf (dompelen en afmonteren). In de avonduren en op zaterdag volgde hij allerlei studies, zodat hij zich uiteindelijk volledig gekwalificeerd timmerfabrikant kon noemen. Het bedrijf was aanvankelijk gevestigd aan de Industrieweg. Daar stonden diverse (volautomatische) machines voor zagen, schaven, fraisen etc.

In 1993 nam Dick de leiding van het bedrijf over van zijn vader, waarna in 1999 de verhuizing van Jongert naar de Oude Zeug begon te spelen.

De gemeente wilde op die locatie huizen bouwen en voor Ruiter & Zn werd Almereweg 34 als alternatief voorgesteld. Daarin had het bouwbedrijf van Bert Zuydam gezeten tot het failliet ging. Hoewel Ruiter al krap zat en op de nieuwe locatie niet ruimer kwam te zitten, is het daarheen verhuisd. Het machinepark werd tegelijkertijd grotendeels vernieuwd en de omzet schoot omhoog van f1 000 000,- naar €4 000 000,-.

Maar het bleek daar toch echt te krap en er moest geregeld ruimte aan de overkant worden gehuurd. Dat werkte allemaal niet lekker en daarom dacht men aan een nieuw pand met voldoende ruimte. Financiering werd vlot gevonden bij de bank, de bouw van het pand op Aambeeld 19 werd gestart en nieuwe, grotere, nog meer volautomatisch werkende machines werden besteld. Het oude pand was verkocht, dachten ze. Echter de koper trok zich terug met een beroep op de geringere draagkracht van de vloeren dan waarvan was uitgegaan. Onderhandelingen en juridische processen volgden. Dat heeft allemaal veel geld gekost en niets opgeleverd, uiteindelijk werd het pand met zwaar verlies verkocht. De financiële druk op het bedrijf was dus hoog geworden door de verliezen op het oude pand en de grote investeringen in de nieuwe fabriek. Na aanloopproblemen met enkele van de nieuwe machines, begon de fabriek echter goed te draaien. Dick vertelt met trots over zijn personeel: 'Het was een goeie groep, men was betrokken en werkte hard'.

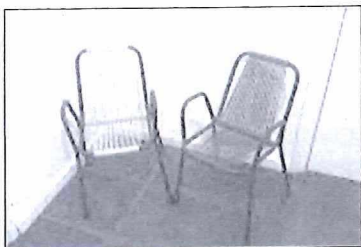
Inmiddels had de ergste crisis sinds de dertiger jaren zich aangediend. Het lukte nog wel om voldoende orders binnen te slepen, maar de prijzen stonden onder druk en de marges waren eigenlijk te laag. Met pijn in het hart is toen gesneden in het personeel, wat in eerste instantie ook weer een forse kostenpost met zich meebracht. Wegens de zware lasten stond R. inmiddels onder Intensief Beheer bij de bank. Rond de jaarwisseling van 2013 vond een gesprek met de bank plaats over de gang van zaken. De bank kwam met het voorstel om rente en aflossing vijf jaar te bevriezen. Dit zou lucht hebben gegeven, maar het voorstel werd een paar dagen later weer ingetrokken en het faillissement was een feit. Dick heeft nog geprobeerd een doorstart te maken door een bod uit te brengen, samen met een investeerder die hij had gevonden. Het bod behelsde aankoop tegen executiewaarde. De bank weigerde hierover te communiceren met de curator Achteraf, toen het laat was, zou de bank hebben toegegeven, dat aan deze zaak te weinig tijd was besteed wegens de drukte bij afhandeling van andere faillissementen. Uiteindelijk zijn de machines tegen dumprijzen via internetveilingen verkocht. In het pand zit nu Sinus-Jevi.

Heel jammer van zo'n mooi bedrijf, getuige ook het volgende bericht in het NHD 4-4-2013: 'Timmerfabriek Ruiter & Zn in Medemblik is failliet verklaard'.

Voor vijftien personeelsleden wordt ontslag aangevraagd. Ruiters & Zn. is een typisch familiebedrijf dat zich toelegt op de productie van ramen, kozijnen, trappen en schuifpuien. Het bedrijf beschikt over een ultramoderne en volledig computergestuurde fabriekshal met een oppervlakte van ruim vierduizend vierkante meter in Medemblik. Met de orderportefeuille van Ruiters is niks mis, zegt curator Arthur Sweens. "Maar de prognoses lopen niet in de pas met de financiering. Dit is zonde want ze hebben alles keurig op orde. We beraden ons op een doorstart. Dat zal niet eenvoudig zijn in deze tijden", aldus Sweens die de afwikkeling begeleidt.'

Reico

In een brief van B&W in november 1960 wordt melding gemaakt van vestiging van een fabriek voor stalen meubelen: Reico uit Limmen. In de raadsvergadering van 14 december 1960 meldt de burgemeester dat van Reico verwacht wordt, dat deze 40 en later wellicht 70 man personeel zal tellen. Reico was in Limmen opgezet door een zekere Reintjes. Ook iemand met de naam De Winter, uit Medemblik, was erbij betrokken. De derde man, die bij de start in Medemblik was betrokken, heette Jan von Wol-

Afb. 10: Stoeltjes Reico.

zogen Kühr, kortweg aangeduid als Jan Kühr. Jan had een hele geschiedenis in Indië achter de rug. Zijn vader had daar een ingenieursbureau en is ook nog vijf jaar burgemeester van Bandung geweest. Bij het uitbreken van de oorlog zat Jan in Nederlands Indië. Hij heeft daardoor in Japen van gezeten en als krijgsgevangene gewerkt aan de Birma-spoorweg en ten slotte dienst gedaan in het KNIL.

Bij terugkomst in Nederland ging hij werken bij de Nederlandsche Handel Maatschappij, de voorloper van ABN. Maar Jan wilde een eigen zaak. Via Lo van der Zee uit Medemblik kwam hij met De Winter en Reintjes in aanraking en kregen de plannen voor Reico (Reintjes en compagnons) vorm. Schoonvader Evert Gorter fungeerde samen met Jan als financier. Als bedrijfspand diende de schuur van Adriaan van der Lee aan de Burgemeester Schoutsenstraat, naast de witte houten loopbrug. Vóór die tijd heeft de schuur dienst gedaan als groentenzouterij, respectievelijk aardappelsorteerderij en -opslaghal. Hier heeft een man of 5 à 6 gewerkt.

De stalen pijpen werden aangevoerd uit Zwijndrecht, door het nog steeds bestaande Van Leeuwen Buizen. Ze werden gebogen en gelast door Nico Stoop, waarna Piet Meurs het spuitwerk verzorgde.

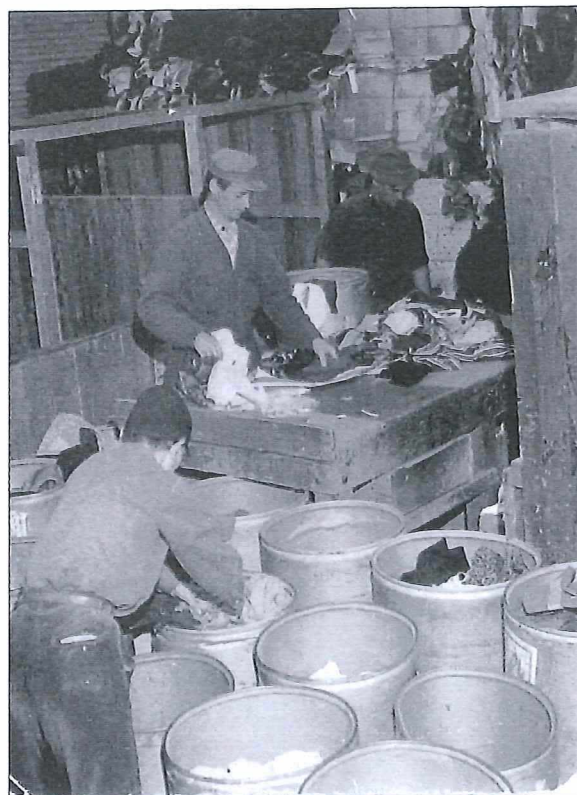
Vervolgens werden de plastic draden, die betrokken werden van Draka plastics uit Enkhuizen, erop gespannen. Sommige stoeltypen werden gestoffeerd door de stoffeerder Jan Haakman.

Over Piet Meurs bestaat een prachtige anekdote over het schoonmaken van de moffeloven, waar hij volkomen stoned van de giftige dampen uit tevoorschijn kwam. De arbodienst was in die tijd nog een onbekend fenomeen. Via vertegenwoordigers vonden de stoelen hun weg door het land, naar hun bestemming gebracht door chauffeur Andries Meijer. Na enige tijd werd Andries chauffeur op de buslijn Hoorn-Medemblik van de NACO en later Connexion. Andries werd opgevolgd door Piet Altink.

Maar de onderneming was geen succes. Al spoedig verliet De Winter het bedrijf, later gevolgd door Reintjes die de financiën 'handig' voor zichzelf bleek te hebben geregeld. Jan Kühr bleef achter, maar bleek uiteindelijk toch te weinig ondernemer om de zaak draaiend te houden. In de jaren 1964-65 is het bedrijf failliet gegaan. Jan is weer teruggegaan naar het bankwezen. In de schuur is nog een tijd de Openbare Bibliotheek gevestigd geweest, maar het gebouw is inmiddels gesloopt en er resteert nog slechts een kale vlakte.

Firma Legendijk

In november 1955 neemt Firma Legendijk, fabriek van poetskatoen, poetslappen en poetslappenwasserij, contact op met de gemeente Medemblik vanwege het plan tot vestiging van een lompensorteerderij.

Afb. 11: Ca. 1970, voddensorteerderij Legendijk.

De fabriek heeft toestemming gekregen van het Ministerie van Economische Zaken (EZ) om een deel van de vergoeding voor oorlogsschade aan de bedrijfspanden in Velsen, te besteden aan een fabriek in Medemblik. Inmiddels is op proef begonnen in een tijdelijk gebouw met 8 werklozen uit de geregistreerde arbeidsreserve. Lagendijk denkt op termijn met 50 tot 60 man te werken en die zijn in IJmuiden niet te vinden, net zo min als voldoende ruimte voor het uitoefenen van het bedrijf. Voorwaarde van het Ministerie was ook dat een aantal werklozen in dienst zou worden genomen.

Voor de vestiging in Medemblik wordt door Lagendijk van het Ministerie van EZ ook een investeringspremie van 25% van de bouwkosten verkregen. De gemeente leent het benodigde kapitaal bij de Bank van Nederlandse Gemeenten. Lagendijk betaalt een opslag van 0.5% rente op het percentage dat de gemeente betaalt.

In 1961 is al een flink deel van de hoofdsom afgelost. Inmiddels zijn er uitbreidingsplannen, waarvoor wederom een hypotheekverstrekking door de gemeente nodig is.

Afb.12: V.l.n.r. Tiemen de Groot, Ted van Doorn, ?, René van Veen, Kees Ovk, Tiemen Garrelts.

De gemeente heeft Lagendijk in het vooruitzicht gesteld dat tot 80% van de bouwkosten door haar middels een lening zou worden gefinancierd. In eerste instantie was het voorstel van de firma dat de gemeente de fabriek op een gegeven moment zou kopen. Naderhand werd de gemeente gevraagd om een hypotheek van f100.000,- te verstrekken. De gemeenteraad gaat akkoord met het voorstel van B&W. De financiering zou een periode van max. 25 jaar belopen. Gememoreerd wordt in de betreffende vergadering dat Lagendijk naar Medemblik komt wegens de hoge lonen in IJmuiden. Lagendijk is welkom, aldus diverse opmerkingen in de raadsvergadering, maar het wordt jammer gevonden dat er volkstuintjes voor moeten wijken. De Domeinen willen die niet in de Wieringermeer hebben en er moet dus bij andere landeigenaren naar een oplossing worden gezocht. Op 27 maart 1957 verkrijgt de gemeente toestemming van Gedeputeerde Staten (GS) voor het verstrekken van de lening voor een bedrag van f110.000,-.

Op 23 november 1961 gaat de gemeenteraad akkoord met een lening van f80.000,-, af te lossen in 20 jaar; op 2 februari 1962 wordt goedkeuring verkregen van GS. Ook kan Lagendijk wederom van de premieregeling gebruik maken, alhoewel het Ministerie aangeeft dat over enkele bezwaren heen moest worden gestapt.

Tiemen de Groot heeft 34 jaar bij Lagendijk gewerkt. Hij is in 1964 begonnen als lappensnijder en geëindigd als bedrijfsleider. Tiemen kent de geschiedenis van het bedrijf goed. Reeds in 1954 begon Lagendijk in Medemblik en wel in de voormalige koeienstal van boer Kees Meijaart aan de Burgemeester Schoutsenstraat, naast de zuivelhandel van Ru Hogendijk. Vooraf hadden twee Medemblikkers een opleiding gehad in IJmuiden, dat waren Jo Hoekstra en Jan de Korte.

De lommen moesten worden gesorteerd op poetslappen en reststoffen (wol en baai).

De wol werd gemalen en hergebruikt in weverijen. Baai is een tamelijk onbekend begrip. In de encyclopedie lezen we het volgende: 'Wollen stof in efenbinding, sterk gevold en geruwd, afgewerkt met een lange vleug om vilt te imiteren. Het wordt in één kleur geverfd en gebruikt als beschermende afdekking voor meubelen en interieuronderdelen, b.v. in de 18e eeuw als deurbekleding, maar ook voor kleding, vooral als voeringstof van overkleding'. Welnu, de baai die in de sorteerderij binnenkwam was afkomstig van jassen en werd ook hergebruikt. De poetslappen werden gesneden en gingen naar de mijnen in Duitsland en ook wel naar Frankrijk.

Samen met Cees Smak begon Tiemen dus in 1964 bij Lagendijk te werken, voor een weekloon van f27,-. Er stond een balenpers, want de uitgesorteerde wol en baai werd in grote juten zakken afgevoerd. De aangevoerde kleding kwam vooral uit Zweden, waar charitatieve instellingen deze op vrijdag en zaterdag verzamelden, aan Lagendijk verkochten en via de trein naar Medemblik verstuurden.

In mindere mate kwam de kleding ook uit Duitsland. Maandags kwam er ca. 50 à 60 ton aan kleding binnen. Dat waren niet allemaal lompen, er zat ook direct bruikbare kleding bij. Vooral uit de grote steden kwam vaak nog goede kleding in de sorteerderij terecht. Ongeveer 40 tot 50% kon op die manier als tweedehands kleding aan Afrika en Pakistan worden verkocht. Inmiddels waren er ook lopende banden bijgekomen en een door Lagendijk zelf vervaardigde kleine balenpers voor de spijkerbroeken. Want de groothandel in Afrika kon aan de kleine winkeliertjes niet van die grote pakketten kwijt! Die spijkerbroeken zagen er trouwens uiteindelijk pico bello uit, schoon en netjes gestreken! Het wollen goed ging naar Pakistan, dat was uiteraard niet in Afrika nodig. Op een gegeven moment kwam er ook handel, en dus sorteerwerk, in schoenen bij.

Na verloop van tijd liep de aanvoer uit Zweden af, Duitsland liep nog wel. Toen is Lagendijk met Max Tailleur de actie 'Geef Max de zak' begonnen. Vervolgens werd ook de aanvoer uit Duitsland minder, daarvoor in de plaats kwam het Leger des Heils dat in Noord-Nederland ging inzamelen. Voor Max meldden zich vervolgens andere kapers op de kust en zo bleef alleen het Leger des Heils als leverancier over en dat is wel ca. 20 jaar doorgegaan. Tiemen heeft voor Lagendijk ook nog een fabriekje opgestart in Duitsland, maar dat heeft niet lang gedraaid. De klap kwam toen het Oostblok openging. Een klant van Lagendijk begon een fabriek in Polen en kon daardoor aan het Leger een hogere prijs bieden voor de ingezamelde kleding. Geen aanvoer meer en Lagendijk in 1998 failliet! Het pand en de grond werden aan de gemeente verkocht, die in die periode ook Jongert en Ruiters uitkocht om op die locatie woningbouw te realiseren. De medewerkers gingen zonder afvloeiingsregeling de WW in.

Wie hebben er eigenlijk zoal gewerkt? We noemen de familie Ottens: vader, Cees, Otto, Henk, Siemen en Paul. Verder onder meer Daan Smoor, Frans Fuchs, Theo en Adriaan Bot. Op het laatst werkten er ook veel vrouwen. Tiemen heeft daarna nog 15 jaar gewerkt bij Sortiva in Middenmeer, dat afval verwerkt voor hergebruik en nuttige toepassing. De gerecyclede afvalstromen krijgen een tweede leven als grond-, bouw- of brandstof. Hij is dus eigenlijk in dezelfde branche werkzaam gebleven, maar is nu met welverdiend pensioen.

Sjaak Pronk,
Medemblik, oktober 2015

Geraadpleegde bronnen

A. Boes en C.P. Jongert, *Jachtwerf Jongert, van Kloet tot Klassejacht*, Medemblik, 1989

J.C. van Leverink, Verffabriek Kool & Co, *Jaaruitgave Oudheidkundige Vereniging Medemblik*, Medemblik, 2006, 29-32

J. Pronk, *Overheid en Industrie-ontwikkeling in Nederland 1918-1970*, Nijmegen, 1977

P.S. Teeling en H. Langereis, *Medemblik. Grepen uit de roemrijke geschiedenis van de oude Radboudstad*, Medemblik, 1988

WFA-Westfries Archief, Hoorn

GBM-Gemeentebestuur, Medemblik 1933-1980, diverse inventarisnummers

Westfries Industriecommissie, inventarisnummer 1838

Internet, diverse webartikelen

Een uitgebreid notenapparaat kan worden geraadpleegd in de bibliotheek van de Oudheidkundige Vereniging "Medemblik"

Herkomst afbeeldingen.

Arnold de Greeuw, Medemblik 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9

Paul Kuhr, Stroe 10

Fotoarchief Eerste Kamer, Den Haag 1

Ted van Doorn 11

Tiemen de Groot 12